

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Základní diagnostické metody a intervenční techniky

Metody a postupy
poznávání žáka

PEDAGOGICKÁ DIAGNOSTIKA

Wolters Kluwer
Česká republika

Lenka Krejčová

lenka.krejcova@ff.cuni.cz

Základní principy poznávání žáků

Menší důraz na zjišťování	Větší důraz na zjišťování
výsledků učení	procesů učení
co je snadno měřitelné	co je pokládáno za důležitější a hodnotnější
jednotlivé, izolované deklarativní znalosti	komplexní znalosti a autentické dovednosti
znalosti předmětu	porozumění
toho, co žák nezná	čemu žák porozuměl, co dokáže
na diagnostiku, kterou provádí samotný učitel	na diagnostiku vlastní práce i práce druhých, kterou provádí samotný žák

Základní funkce poznávání jedince v edukačním procesu

1. zmapování výkonnosti jedince = sumativní diagnostika
2. hledání dalšího vhodného zaměření učení = formativní diagnostika

Deset charakteristik formativní diagnostiky

(Andrade, Cizek, 2010)

Vede žáka k tomu, aby přebíral odpovědnost za vlastní učení

Sděluje jasné, specifické cíle učení

Soustřeďuje se na cíle, které reprezentují závažné vzdělávací obsahy s přesahem mimo kontext učení

Identifikuje aktuální znalosti/dovednosti žáka a nezbytné další kroky pro dosažení požadovaných cílů

Požaduje vytváření plánů pro dosažení požadovaných cílů

Podporuje žáka k sebehodnocení pokroků ve vztahu k vzdělávacím cílům

Poskytuje příklady cílů učení, včetně specifických kritérií pro známkování a oblastí, které jsou používány pro hodnocení práce žáka

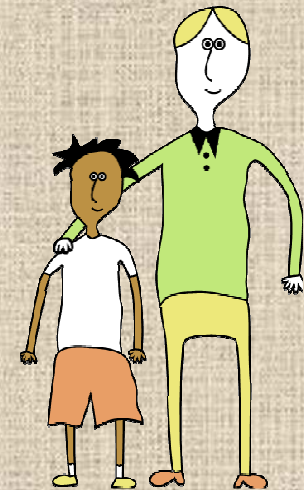
Požaduje hojné přezkušování, včetně sebehodnocení nebo hodnocení vrstevníky a diagnostiky obsažené v učebních aktivitách

Poskytuje zpětnou vazbu, která je nehodnotící, specifická, včasná, vztahuje se k vzdělávacím cílům a poskytuje žákovi příležitost změnit a zlepšit výsledky práce a prohloubit porozumění vlastní činnosti

Podporuje u žáka metakognici a reflexi vlastní práce.

Etické principy diagnostiky

- ☺ „primum non nocere“
- ☺ interpretovat s rozvahou
- ☺ výsledky sdělovat interně / individuálně
- ☺ ochrana metod a údajů
- ☺ informovaný souhlas
- ☺ sdělit, jak bude se získanými údaji nakládáno
- ☺ zásada mlčenlivosti
- ☺ užití adekvátních diagnostických nástrojů

Základní diagnostické postupy

Klinické (nestandardizované)

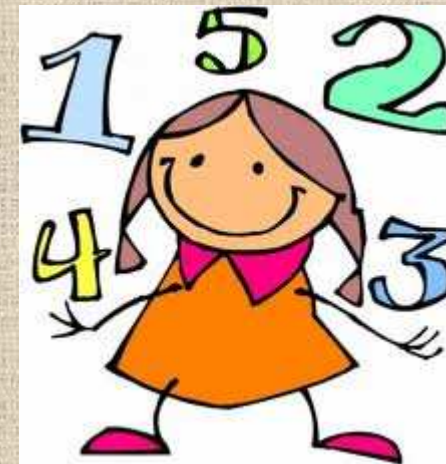
- anamnéza
- rozhovor
- pozorování
- analýza výsledků činnosti

Testové (standardizované)

- dotazníky
- výkonové testy
- testy osobnosti
- vývojové škály
- projektivní metody

Vývoj diagnostických metod

- ❖ standardizace
- ❖ reliabilita
- ❖ validita
- ❖ stanovení standardních skóreů
 - ❖ IQ skóre
 - ❖ steny
 - ❖ staniny
 - ❖ percentily

Metody používané psychology

- * testy inteligence
- * testy parciálních a kombinovaných schopností
- * testy osobnosti
- * neuropsychologické testy
- * testy exekutivních funkcí
- * projektivní metody
 - ✓ verbální
 - ✓ grafické
 - ✓ manipulační
- * dotazníky
- * posuzovací škály

Terminologie

- afektivní stavy
- diferenciacce
- floridní
- fonologická manipulace (fonemické uvědomění)
- forie
- grafomotorika
- intaktní
- komorbidita
- krátkodobá paměť
- lateralita
- lacrimosita
- medikace
- modalita
- motorická oslabení

Terminologie – pokr.

➤ pásmo širšího průměru

➤ pracovní paměť

➤ psychomotorický neklid

➤ psychomotorické tempo

➤ sluchová analýza

➤ sluchová syntéza

➤ somatizovat

➤ spasticita

➤ susp.

➤ symptom

➤ syndrom

➤ vizuomotorika

Anamnéza

základní diagnostický postup, zjišťujeme informace z osobní historie diagnostikovaného jedince, které jsou pro naše účely relevantní a mohou napomoci vysvětlit současný stav i napovědět, jakým směrem by se měla ubírat diagnostika či intervence

- ❖ osobní
- ❖ rodinná
- ❖ sociální
- ❖ školní

Kdy anamnéza ve škole?

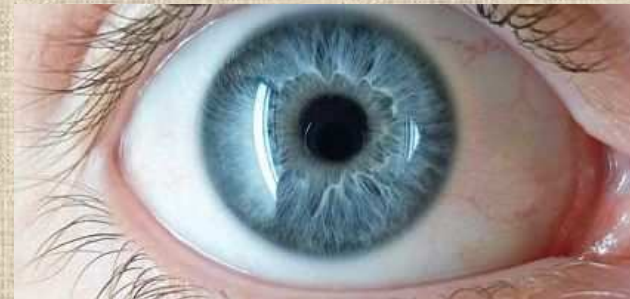
- ❖ školní dotazníky pro PPP
- ❖ při tvorbě IVP
- ❖ při práci se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami
- ❖ při přestupu žáka z jedné školy do druhé

Pozorování

záměrné a systematické sledování určitého jevu, projevů chování, interakce mezi lidmi

- ✓ strukturované
- ✓ nestrukturované
- ✓ polostrukturované
- ✓ dle míry účasti

Rozhovor

- strukturovaný X polostrukturovaný X nestrukturovaný
- metoda „trychtýře“ X metoda „hřebenu“
- otázky:
 - otevřené
 - někdy uzavřené
 - nikdy sugestivní
- odlišujeme fakta od názorů a hodnocení
- sledujeme tak neverbální projevy
- specifická forma rozhovoru = zkoušení

Kladení otázek - inspirace

Cirkulární otázky vycházejí z předpokladu, že určitý projev chování vyvolává kruhovou reakci a působí tak na další členy rodiny, školní třídy apod.

„Co myslíš, že se děje s tvou matkou, když je pozvána do školy?“ „Co znamená pro vaši ženu, když Petr nosí špatné známky? Co ona pokládá za dobré známky ve škole?“

Objasňující otázky se snaží upřesnit téma, o němž hovoříme.

„Kdybyste měli na škále od jedné do deseti, kdy jedna znamená nejhorší a deset nejlepší, vyjádřit, jak se nyní cítíte, jaký stupeň byste uvedli?“ „Z kolika procent si myslíte, že se syn věnuje volnému času a z kolika učení?“ „Když porovnáte dceřiny známky z jazyků a z přírodovědných oborů, které pokládáte za přijatelnější?“

Otázky zaměřené na konstruování skutečnosti se ptají na aktuální stav.

„Kdo měl nápad sem přijít?“ „Co očekáváte od naší spolupráce, co si představujete, že se změní?“ „Pro koho by naše setkání mělo být především přínosné?“ – příklady otázek zaměřených na vyjasnění zakázky

„Jak to vypadá, když se doma spolu učíte?“ „Co doma říkají rodiče na tvé poznámky?“ „Jak si vysvětlujete, že se chování syna v posledním roce tolik změnilo?“ „Co se stane, když dcera přinese špatnou známku?“ – tyto otázky hledají odpovědi na význam a pojetí současného problému pro klienty

Kladení otázek - inspirace

Otázky zaměřené na konstruování možností si kladou za cíl dobrat se návrhů možných řešení problému.

„Jak si představujete, že by situace vypadala, kdyby žáci při hodině už na sebe nepokřikovali? Co pro to můžete udělat teď hned?“ „Jsou někdy situace, kdy Pavel nevyrušuje? Za jakých okolností se to nejčastěji stává?“ „Kdy, kde a jak bude probíhat společné učení, které jste si právě naplánovali?“ „Kdy si budete navzájem volat, abyste se informovali o chování Martiny?“ „Co bylo jinak minulý týden, když říkáte, že jste se ani jednou nepohádali?“

Otázky na scénáře problémů a scénáře řešení se ptají, jak by mohla vypadat situace, když se problém bude dále rozvíjet, anebo se naopak ptají, co vše se změní, když se problémy vyřeší.

„Jak budou vypadat tresty vašeho syna, až mu bude patnáct a pořád bude nosit domů poznámky?“ „O čem se doma budete bavit, když se známky dcery ve školelepší?“

Analýza činností

sledujeme porozumění žáků, adaptaci na práci či na nové situace, způsoby práce

- zápisy do sešitů
- produkty práce
- výsledky skupinové činnosti
- prostředí učebny

Dynamická diagnostika

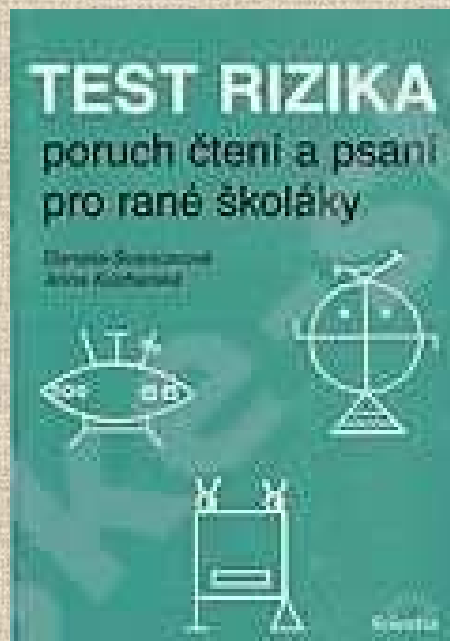
- východiskem teorie zóny nejbližšího vývoje L. S. Vygotského
- víra v kognitivní modifikovatelnost
- schopnosti žáka nejsou stabilní a neměnné
- individualizovaný přístup a hodnocení
- orientace na myšlenkové procesy
- úlohy podporující rozvoj myšlení
- obohacování myšlenkových a pracovních strategií žáků
- důraz na zpětnou vazbu a na práci s chybou

Další možnosti diagnostických přístupů učitele

- ♣ autentická diagnostika (v reálných životních situacích)
- ♣ diagnostika vycházející z činnosti (dovednosti, úkoly)
- ♣ diagnostika vycházející z výuky (propojena s kurikulem a výukou)
- ♣ portfolio (shromažďování dokladů o rozvoji jedince)
- ♣ diagnostika založená na hře
- ♣ využití videozáznamu

Učení – diagnostické nástroje

- » Dotazník stylů učení (LSI)
- » VARK - <http://www.vark-learn.com/Czech/page.asp?p=questionnaire>
- » <http://cs.theingots.org/community/pscales>

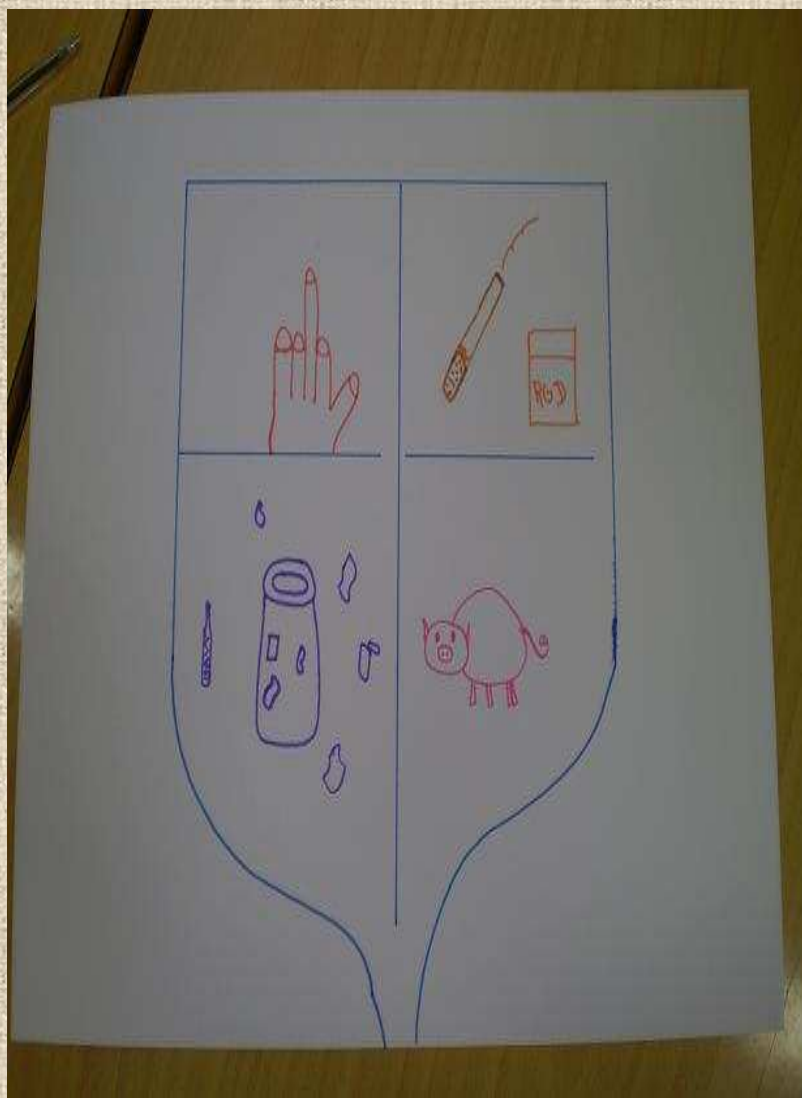

Kariérové poradenství

- ♣ Test profesních zájmů B-I-T II
- ♣ Dotazník volby povolání a plánování profesní kariéry (DVP)
- ♣ Obrázkový test profesionální orientace (OTPO)
- ♣ Základní středoškolské zaměření

Diagnostika školní třídy

Diagnostika edukačních stylů

<http://www.nuov.cz/ae/dotaznik-interakce-ucitele-a-zaku>

